

garçon, jeune homme», *PDPF*), i cat. ant. *toset*, freüent en Jaume I (*Cròn.*): «per tal que sàpien les gents quants hòmens havia en Burriana, entre hòmens e fembres e *tosets* ---», «veya tan gran ost entorn de si, que tota València per poc havien assetjada, e creya que longament no podien durar, perquè éls no havien conduyt a tanta gent con en València havia d'òmens, de fembres e de *tosets*» (Ag., 225, 308; de nou 342, 380, i la cita donada al III, 279a8).

Mot que es va propagar ben lluny: danè, *tos* 'mos sa' («dirne»), pl. *tose*.

Amb aplicació al bestiar i a la seva tosa, hi ha *tos'sissa*, que tenim encara així en un doc. d'Aitona a. 1191 (MiretS, *TemplH*, 313, grafiat *tosizas*). Es fa després, per dissim., *tois*, *toïssa*, aplicat com a adj. (substantivat o no) al bestiar que pot ser tos, de llana: «390 bèsties de llana, so és, 238 ovelles, 62 *toïssos*, 74 *tobissas* y 11 mardans», Alcúdia a. 1679 (*BSAL* VI, 21b, n.); MASalvà defineix «*toïssa*: anyella qui ha complit un any» (gloss. a la trad. de *Mireia*); *toúis*, *to-vís*, *toïssa* 'anyell d'un any o més' —bestiar de llana—, Manacor (*BDLC* VIII, 56); Spitzer, *LexikK*, 119; *to-zissa* es canvià en «*turissa*: oveja joven» a Eiv. (Pérez Cabrero), eiv. «*turissot*: oveja desde un año hasta que cria; el primer año se llama *turissa*», Aina Moll (*RFE* XLI, 357): o sigui l'ovella que encara no serveix per anyellar, només per tondre (i potser la infl. de *toriscar* ajudà al rotacisme).

Ant. M.ª Alcover l'usà per evitar el gallicisme *toisó*: «estava a la porta per rebre lo *Tois d'Or* que primer vagaria» (*BDLC* XII, 71). Ordinàriament s'ha usat amb aquest sentit el fr. *toison* (TONSIONEM) o bé catalanitzat en *tosó(n)*: «armes de la confraria del *Tuson* que restaren de la celebració de --- Carlos V», JPujades (*Dietari* I, 101, p. 136).

Tosal (*BDC* XIX, 212). *Tondosa* teixits (*BDLC* IV, 157), del fr. *tondeuse*. *Tondosar* (*BDLC* IV, 157). *Retondre*.

Tosquiar. Resultant de l'encreuament de *tondre* amb el seu sinònim *esquiar*, variant d'*ESQUILAR*, article en el qual ja hem tractat extensament de *tosquiar*, i de les seves variants i llur història, vol. III, 697b20-48, 698a1-20, 49-60, b1-8. Ací podem limitar-nos a donar-ne alguns suplements filològics: «*tesores* grans per *tosquiar* lanes» a. 1365, i text semblant en un doc. de 1421 (*InuLC*, s. v. *tesores*); «cap - entronyelat / de las flocas que'l *tosquiret*» en un poema occitanent ms. S. XIV (*BABL* VI, 461), que detallaré a *TRUNYELLA*; *tosquira*, Aversó (*Torc.*, 346.38). Sobre l'ús actual, veg. supra la cançó de la Garrotxa que cito sobre *tonaire*; també l'usava Saisset, parlant d'un anyell i una ovella: «l'un serà *tosquiarat*, l'altra serà *multsida*: / això els hi traurà pas la vida», *Catal. d. R.* (225). Vaig sentir-lo molt pel Canigó i el Conflent: *tuskirá las fédas* a Talau, Forques, Aiguatèbia etc. (1959); «què feien allí? — *tuskirábøn mutús*», la Bastida del Bulés (1960); a Montalbà (parlar ja ocitanentant; però *esquilar* a Catllà, *ZRPb*. XLV, 254).

La variant metatitzada *toriscar* l'he oïda més a l'O. i SO., i (potser casualment) només en accs. translati-

cies: a un pescador de la baixa Cerdanya, cap a Bellver, preguntava un altre: «¿quantes n'has *turiskát*, avui, de truites?», entenen 'pescat' (com si fos 'pelar, matar') (1935); entre Osona, Ripollès i Garrotxa, hi ha, al mig d'aquelles muntanyes de tanta bosquina, un collet que com a tal, obert a les ventades, és més pelat, i en diuen a *Toriscada* (damunt la Vola, 1953).

Deriv. aplicats a la retallada fraudulenta de monedes: CaCandi observa l'existència de numerari fraudulent «fet a quatre cayres, molt mal fargat» i d'algun exemplar «que encara no era *entoriscat*» i de «*storiscadures* de diners que allí se eren fets, y ab les dites *storiscadures*, hi havia dos diners nous y falsos de Organyà --- lo nom de *storiscadures*, als retalls de la planxa de llautó hont se marcava l'encuny», segons un doc. de 1573 d'Organyà (*MiscHiCat*. II, 90). El *DBal*. cita d'uns Edictes i crides, crec barcelonins i del S. XVI: «com de algun temps ensà se veja manifestament en lo dit Principat y Comtats córrer y despendre's molt moneda falsa en forma --- de peces de vuyt reals, y altra moneda de or y de argent, ab gran indústria falsificada y *estoriscada*, y ab aygües forts y pólvores y altres materials disminuint de pes ---», i «que ningun falsificador de moneda o *estoriscador* de aquells puga ser compostat».

De *tosquiar*, amb el mateix valor que hem vist més amunt a *tonedis* subst.: «no gos fer matalàs de *tosquirdis* de pellisser» a. 1398 (*InuLC*, 4.491, s. v. *tonedis*).

Sobre *tosquiar* en l'alt Llenguadoc, podem concretar que «*tousquirà*: tondre» a l'Arieja s'usa a Lavelanet (*Bouts d. Mou.* XXV, 29), i a Saurat, Gourbit i Auzat (Rohlf's, *ASNSL* CLXXII, 144), mentre que Gasconya enllà reapareix fins a les portes de Bordeus: «*tousquirà*: tondre les brebis» (Moureau, *Patois de La Teste*). És veritat que avui, almenys en gascò, això sembla haver decaigut molt, car segons l'*ALGc.* IV, 1384 «tondre (les ovins), *túne* és el terme general a tot el domini, *tuskirá* resta només en parlars de l'Arieja, més aviat llgd. (BastideSe. i Saurat). Hi ha en canvi un terme ben curiós en el NO. de les Landes (7 punts cap a l'Albret), *biskařá* (*büsk-*), que sembla presentar una combinació paral·lela a la de *tosquiar*, potser amb el basquisme *bizkarr* 'cresta' (o fr. *bes-tourné*?).

Quant al portuguès antic *tosquiar*, ja en parlà Nobiling; si bé més aviat invertia els termes, en suggerir (*ASNSL* CXXVII, 372), com a primitives, les formes *trasquiar* i *trosquiar*, en veure-les en els cançoners del S. XIII, que ja cito en el *DCEC/DECH* (II, 758a30). Heus aquí ara el context del poema de Don Denis, tema de la discussió entre Car. Michaëlis i Lang que dirimeixo allí (II, 759a26): «E muit enfadado do seu parlar / sevi gram peça, se mi valha Deus, / e *tosquiava* estes olhos meus; / e quand' el disse: —Ir-me quer' eu deitar— / E dix' eu: —Boa ventura ajades / porque vos ides e me leixades!» (*Canc.*, ed. Lang, v. 2721). (M'arrencava les pestanyes a força de fregar-me els ulls per no adormir-m'hi.)

MOTS SAVIS. Del participi llati *tonsus*, -a, -um, del